

Setningarræða við kirkjuþing 23. okt. 2021.

Forseti kirkjuþings, kirkjuþingsfulltrúar, vígslubiskupar, tónlistarfólk, góðir gestir.

Á heimasíðu þjóðkirkjunnar kirkjan.is er flokkur fréttar af fólkinu í kirkjunni. Þar má lesa um fólk víðs vegar um landið sem leggur kirkjunni sinni lið. Ein þeirra er Valgerður Friðriksdóttir frá Ytri-Hlíð í Vesturárdal í Hofssókn sem hefur sungið í kirkjukórnum frá fermingu eða í um þrjá aldarfjórðunga eins og segir þar. Önnur er Marta Esther Hjaltadóttir sóknarnefndarkona í Hrunasókn sem segir skemmtilegt að vinna í sóknarnefndinni. Benedikta Waage segir: „Ég veit ekki hvers konar lukka hefur verið yfir manni að fá tækifæri til að starfa í sóknarnefndinni og öðru kirkjustarfi.“ Og svo er það hann Björn sem hefur verið í sóknarnefnd í um aldarfjórðung og daginn sem fréttaritari kirkjan.is hittir hann er aðalsafnaðarfundur og þá kemur í ljós hvort hann heldur áfram. Ég nefni hér dæmi úr þeim frásögnum sem tíðindamaður kirkjan.is hefur ritað um fólkið í kirkjunni en þær er miklu fleiri. Allar greinarnar hans enda á þessum orðum: Kirkjan er söfnuðurinn. Fólkið.

Umboðið

Við værum ekki saman komin hér í dag ef fólkið í söfnuðinum hefði ekki gefið okkur umboð til að vera hér. Við værum ekki hér saman komin til að ræða málefni þjóðkirkjunnar og setja henni mark og mið ef enginn væri söfnuðurinn. Við værum ekki heldur hér í dag ef söfnuðurinn hefði ekki hirði sem hann hefði kallað til þjónustunnar og hefði sjálfur hlýtt kalli Drottins um að vera hans þjónn í kirkju hans hér á jörð.

Það eru margar skilgreiningar á kirkjunni sem ég ætla ekki að fara út í hér. Vil þó benda á myndlíkingar sem Pál postuli notar um kirkjuna í Efesusbréfinu. Eins og við munum þá ofsótti Páll eða Sál eins og hann var þá nefndur, kristið fólk en snéri algjörlega við blaðinu í afstöðu sinni til hinnar nýju lífsskoðunar sem Jesús birti og boðaði þegar hann varð fyrir þeirri lífsreynslu að heyra rödd Jesú á ferð sinni til Damaskus en sú frásaga er skráð af Lúkasi lækni í 9. kaflanum í Postulasögunni.

Efesusbréfið geymir margar myndrænar líkingar um kirkjuna. Hún er nefnd líkami, heimamenn Guðs, bygging, musteri, bústaður Guðs í heilögum anda og brúður Kristis. Það er því ekkert einkennilegt þó við mannanna börn séum stundum

eins og í lausu lofti varðandi kirkjuskipan og fyrirkomulag því kirkjan er svo sannarlegar ekki eins og hvert annað félag eða stofnun. En það sem tengir saman allar þessar myndir af kirkjunni og gefur okkur visku, kraft og þor til að takast á við viðfangsefnin er Kristur. Það er hann sem blessar og sameinar og gefur okkur kraftinn fyrir heilagan anda. Hann er því hinn eini sanni leiðtogi kirkjunnar og við erum limir á líkama hans eins og Páll orðar einnig í Efesusbréfinu.

Páll notar þessa myndlíkingu um líkamanum og limina líka í Rómverjabréfinu um leið og hann brýnir hinn nýstofnaða söfnuð í Róm og minnir hann á að mismunandi styrkleikar koma saman og mynda eina heild. Hann segir í 12. kaflanum: “Eins erum við, þótt mörg séum, einn líkami í Kristi en hvert um sig annars limir. Við eigum margvíslegar náðargáfur samkvæmt þeirri náð sem Guð hefur gefið.”

Kirkjuþing

Kirkjuþing hefur það hlutverk að setja líkamanum reglur svo limirnir geti starfað eftir þeim hlutverkum sem þeim er ætlað svo notuð sé myndlíking Páls um kirkjuna.

Kirkjuþingið nú ber þess merki að þjóðkirkjan er í miðju breytingaferli, annars vegar vegna viðbótarsamkomulagsins og hins vegar vegna nýrra þjóðkirkjulaga. Það sést meðal annars á því að ráðherra kirkjumála ávarpar þingið ekki eins og venja er til og tillögur liggja fyrir er varða fjármál sem líta má á sem beinar afleiðingar viðbótarsamkomulags við ríkið sem kirkjuþing samþykkti haustið 2019. Þjóðkirkjan með kirkjuþing í broddi fylkingar fetar sig nú til nýrrar hugsunar, nýrra vinnubragða og nýs skipulags. Það er meðal annars gert í og með þeirri stefnumótunarvinnu sem farið hefur fram en afrakstur hennar birtist hér á þinginu í nokkrum málum.

Viðfangsefnin eru því næg hjá kirkjunni sem er ekki af þessum heimi þó hún starfi í þessum heimi.

Á næsta vori verður kosið til kirkjuþings eins og kunnugt er. Ég sé að í málaskrá þessa kirkjuþings er tillaga að starfsreglum um kjör til kirkjuþings. Ég sé líka að ein umsögn hefur verið send inn. Undanfarna daga hafa fjölmiðlar vakið athygli á kirkjuþinginu með því að fjalla um tillögur sem hér liggja fyrir. Það hefur ef til vill verið eitt af úrlausnarefnunum að koma því á framfæri við fólkið í kirkjunni hvernig skipulagi hennar er háttað og hvernig lýðræðið virkar innan hennar.

Ég minntist á skipulag. Á síðasta kirkjuþingsfundi þann 4. október síðastliðinn var samþykkt í annarri umræðu tillaga um stjórnskipan kirkjustjórnarinnar. Hún fjallaði um að skipta upp miðlægri stjórnsýslu kirkjunnar í annars vegar rekstrasvið og hins vegar biskups svið. Tillagan tók miklum og nauðsynlegum breytingum milli umræðna sem ég þakkaði og hrósaði kirkjuþingi fyrir. Nú skiptir miklu máli við frekari útfærslu málsins, sem mér var falið ásamt forseta kirkjuþings, að okkur auðnist að nýta þann mannauð sem fyrir er á biskupsstofu. Það er að mínu viti vond niðurstaða að stofna til nýrrar skrifstofu, rekstrarskrifstofu, með tilheyrandi kostnaði. Þó svo þessi tvö svið séu komin til að vera er nauðsynlegt að þau starfi undir sama þaki, sömu skrifstofu. Sú einstaka þekking sem fyrir er á biskupsstofu nær þá að nýttast báðum sviðum og flæði milli sviðanna verði mikið og óheft – kirkjunni til dáða og blessunar. Það stendst enga skoðun, í þeim aðhaldsaðgerðum sem framundan eru, að stofna til frekari skrifstofukostnaðar. Hitt heldur þurfum við að nýta hverja krónu til að verja starf kirkjunnar úti á meðal fólksins – sérstaklega úti á landsbyggðinni. Annað er óverjandi.

Ég bið og vona að þær starfsreglur sem þingfulltrúar samþykkja á þessu þingi verði kirkjunni til blessunar eins og aðrar þær samþykktir sem hér verða gerðar.

Ég hef fylgst með kirkjuþingskosningum frá unga aldri og veit að skortur hefur verið á vitneskju um að hver þjóðkirkjumeðlimur getur boðið sig fram til kirkjuþings. Einnig þarf að finna leiðir til að vekja áhuga fólks á að gefa kost á sér til þingsetu. Nú er lag að láta allar samþykktir kirkjuþings um lýðræði, kynjakvóta, aldurskvóta og fleira virka í raun. Í þessu ljósi er einnig mikilvægt að brýna, einfalda og skýra starfshætti og vinnubrögð í kringum kirkjuþing. Málefnnastarf kirkjuþings, verklag og vinnutækni má ekki verða svo tyrfín, flókin og sértæk að fagkunnáttu þurfi til að geta tekið virkan og skapandi þátt. Lýðræði er frjáls, frjór og skapandi vilji hvers atkvæðabærs einstaklings. Til þess að lýðræðið virki þarf leikborðið að vera einfalt og skýrt.

Hið sama á við um aðrar samþykktir kirkjuþings. Starfsreglur og aðrar ákvarðanir sem teknar eru hjá kirkjuþingi sem hefur æðsta vald í málefnum þjóðkirkjunnar þurfa að virka í raunveruleikanum. Það er talað um að einfalda regluverkið í kirkjunni en oft á tíðum er það ekki nógu lausnamiðað og skýrt þegar til á að taka. Það er brýnt að þau sem vinna eftir reglunum og með ákvarðanirnar geti það. Það er klókt að ræða við þau sem starfa á þeim grundvelli sem kirkjuþing ákveður. Það er meðal annarra starfsfólkið á biskupsstofu, fólkið í sóknarnefndunum og nefndunum mörgu sem starfa á vegum þjóðkirkjunnar.

Heimurinn og jörðin

Lítill veira hefur stjórnað lífi mannkyns undanfarin nærri tvö ár. Á vef Landspítalans má lesa eftirfarandi: “Alvarlegrar lungnasýkingar varð vart í borginni Wuhan í Kína í lok desember 2019. Síðar var staðfest að um óþekkt afbrigði kórónuveirunnar væri að ræða og sjúkdómurinn fékk heitið COVID-19. Veiran hefur sýkt fólk víða og leitt til margra dauðsfalla um allan heim. Heilbrigðisyfirvöld flestra ríkja standa fyrir víðtækum aðgerðum til að hefta útbreiðslu veirunnar og lækna og hjúkra sjúkum, þar á meðal á Íslandi undir forystu almannavarnadeildar Ríkislögreglustjóra, Embættis landlæknis og sóttvarnalæknis.”

Eins og aðrir stóðum við frammi fyrir mikilli áskorun í Þjóðkirkjunni um það hvernig bregðast skyldi við þessum vágesti. Starfsfólk biskupsstofu hefur verið í nánú samstarfi við Landlæknisembættið varðandi viðbrögð okkar. Leitast var við að senda upplýsingar til presta, sóknarnefnda og fleira kirkjufólks eins fljótt og hægt var þegar nýjar reglugerðir tóku gildi. Samtals urðu bréfin 30.

Þar sem kirkjustarf fer mikið fram í samfélagi fólks var vandi á höndum þegar samkomutakmarkanir voru miklar. Prestar, djáknar og starfsfólk sóknanna gerðu það sem hægt var í stöðunni, streymdu guðsþjónustum, sunnudagaskóla og öðru því efni sem hægt er að koma á framfæri á þann hátt. Þúsundir símtala voru tekin við fólk sem vitað var að yrði þakklát fyrir samtalið. Ég vil nota tækifærið og þakka fólkinu í kirkjunni, í söfnuðunum, prestaköllunum og prófastsdæmunum fyrir að standa vaktina í þessum óvenjulegu aðstæðum sem minntu okkur svo rækilega á að við erum öll á sama báti hvar sem við fæðumst hér á jörð og hvar sem við búum.

Annað sameiginlegt málefni allra jarðarbúa eru umhverfis- og loftslagsmálin. Næsta föstudag verður málþing í fyrirlestrasal Þjóðminjasafnsins hér í Reykjavík sem ber yfirskriftina “Öll á sama báti - Loftslagskreppan og aðgerðir í þágu framtíðar.” Fyrir málþinginu standa Stofnun Sigurbjörns Einarssonar og Guðfræðistofnun Háskóla Íslands, í samvinnu við samráðsvettvanginn Faith for Nature, trú fyrir jörðina Þetta er ekki eini atburðurinn þar sem fólk kemur saman til að ræða þann mikla vanda sem mannkyn stendur frammi fyrir.

Í fyrra var haldin í Skálholti netráðstefna sem leiðtogar um 15 trúarbragða sóttu. Þar var fjallað um á hvaða hugmyndagrunni mætti sameinast um að kalla eftir stofnun Heimsbandalags um trú fyrir jörðina í tengslum við Umhverfisstofnun Sameinuðu þjóðanna. Markmið ráðstefnunnar var að sameina ólíkar trúarstofnanir, lífskoðunarfélög og trúarbrögð um heim allan til aðgerða sem tryggt geta heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna framgang. Íslenskt teymi trú- og lífskoðunarfélaga, umhverfisstofnana og umhverfissamtaka naut stuðnings ríkisstjórnarinnar við ráðstefnuhaldið og var þátttaka þjóðkirkjunnar umtalsverð.

Ráðstefnu þessari var svo fylgt eftir með framhaldsfundi 12.-13. október síðastliðinn. Nú er unnið að því að 5. Umhverfisþing Sameinuðu þjóðanna sem fram verður haldið í febrúar á næsta ári lýsi stuðningi við hugmyndina um Heimsbandalag trúarbragða fyrir jörðina. Umhverfisstofnun Sameinuðu þjóðanna lýsti viðburðinum í Skálholti í fyrra sem sögulegum og við sem stóðum að henni og tókum þátt í henni erum stolt af því að hafa lagt þar gott til mála.

Kópavogskirkja og aðrar fréttir af kirkjan.is

Í gær var ég viðstödd samveru í Kópavogskirkju þar sem framkvæmdir hafa staðið yfir síðastliðin ár. Margir komu að því verki á einn eða annan hátt og voru hlutaðeigandi færðar að gjöf myndir af gluggum kirkjunnar sem eru eins og kunnugt er eftir listakonuna Gerði Helgadóttur. Fram kom í máli sóknarnefndarformanns og sóknarprests að kirkja nyti mikils velvilja sem hefði komið berlega í ljós í þessum framkvæmdum sem voru miklar og dýrar. Jöfnunarsjóður sókna veitti líka styrki sem um munaði og bið ég þess að sóknir landsins finni að þær eigi bakhjarl í þessum sameiginlega sjóði sóknanna. Því miður er hann ekki jafn öflugur og áður var vegna skerðingar sóknargjaldanna sem voru til viðmiðunar þegar framlagið í sjóðinn var ákveðið á sínum tíma. Vonandi verða sóknargjöldin leiðrétt eins og unnið hefur verið að lengi en framlagið í sjóðinn mun ekki leiðrétt verða enda sjóðurinn niðurlagður í þeirri mynd sem áður var og búið að skrifa undir viðbótarsamkomulagið sem verður þar af leiðandi ekki breytt.

Í upphafi vitnaði ég í fréttir af fólkinu í kirkjunni á heimasíðu þjóðkirkjunnar kirkjan.is. Margan annan fróðleik er þar að finna sem gefur sýnishorn af því mikla starfi sem þjóðkirkjan leggur af mörkum um allt land. Þar eru fréttir af því gróskumikla listastarfi sem fram fer. Tónlistarstarfi, bæði hér heima og þar sem íslenskir organistar halda tónleika erlendis, myndlistarstarfi, þátttöku fulltrúa kirkju okkar í erlendum vígslum og atburðum, fermingarbarnamótum, nýju barnaefni í sjónvarpi, starfsemi Skjólans og söfnum á grænni leið og þeim sem hafa náð settu marki. Þjóðkirkjan leggur sitt af mörkum til að efla fólkið og auðga lífið. Nærir líkamann, sálina og andann, í trú, von og kærleika.

Einn presta landsins gaf út ljóðabók nýverið. Um hana má líka lesa á kirkjan.is. Sr. Bragi Ingibergsson yrkir í kvæði sínu Gönguleið viskunnar:

Ég spurði um spádóma forðum

í spekinnar hofi

og leitaði að eilífum orðum

í auðnu og lofi:

Mun gæfan í veröldu velta
á von sem er falin
í vörðum sem enginn vill elta
og aldrei er valin?

Og svarið sem heyrði ég hljóma
frá hofinu forðum
mun lengi í lífinu óma
í launhelgum orðum:

Þú gönguleið viskunnar velur
og vonanna dölum,
því að gæfan um daga þar dvelur
í dýrðlegum sölum.

Verum glöð og stolt af því að fá að taka þátt í starfi kirkjunnar.

„Ég veit ekki hvers konar lukka hefur verið yfir manni að fá tækifæri til að starfa í sóknarnefndinni og öðru kirkjustarfi“ sagði Benedikta Waage í áðurnefndu viðtali.

Ég bið þess að það verði einnig okkar reynsla og líðan á þessu kirkjuþingi.